

Rapport Warmtetransitie in de gemeente Buren
Inwonersbetrokkenheid

Juni 2021
Anja van de Boer en Gerrit Dijkerman

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. Bevindingen algemeen.....	4
3. Bevindingen om mee te nemen in het vervolgtraject.....	11
4. In welke kern zit participatiekracht?.....	14
5. Samenvatting.....	16
6. Advies.....	17
7. Bijlage 1: methodische verantwoording.....	20
8. Bijlage 2: tabellen.....	21

1. Inleiding

In het Klimaatakkoord staat dat er in 2050 geen fossiele brandstoffen meer gebruikt mogen worden. Om deze doelstelling te halen moeten ook de huishoudens in de gemeente Buren van het gas af. De warmtetransitie, oftewel de opgave om van aardgas naar duurzame alternatieven over te gaan, wil de gemeente graag samen met haar inwoners oppakken. De gemeente is benieuwd in welke kernen er draagvlak is om gezamenlijk met de warmtetransitie aan de slag te gaan. Welke kansen zien inwoners voor hun kern en welke belemmeringen zien inwoners? In welke kern willen inwoners graag actief met de warmtetransitie bezig. Naast deze participatie-inventarisatie wordt er, door Coöperatie Energie Samen Rivierenland, een technische analyse uitgevoerd om te bekijken welke (on)mogelijkheden er in de diverse kernen zijn als het gaat om warmtebronnen. Deze analyses vormen tezamen de input voor de gemeente om tot een keuze voor de pilotkernen te komen. We merken nog even op dat de scope van deze rapportage gericht is op de betrokkenheid van inwoners met de warmtetransitie. De energietransitie, de wijze waarop we energie opwekken valt buiten het bereik van deze rapportage.

Aanpak

Om erachter te komen in welke kernen de meeste energie zit bij de bewoners om met de warmtetransitie aan de slag te gaan, hebben in eerste instantie alle huishoudens in de gemeente Buren een vragenlijst ontvangen. Inwoners is gevraagd naar de kansen die zij voor hun kern zien, de belemmeringen en ook op welke manier zij betrokken willen zijn bij de warmtetransitie. Aanvullend voerde Spectrum zes groepsgesprekken. Door COVID-19 hebben deze gesprekken online plaatsgevonden. Naast Maurik, Lienden, Buren en Beusichem is er voor de kernen ten oosten van het Amsterdams-Rijnkanaal een gesprek georganiseerd. Tevens heeft er voor de kernen ten westen van het Amsterdams-Rijnkanaal een gesprek plaatsgevonden. Tot slot hebben 47 inwoners uit de gemeente Buren deelgenomen aan telefonische interviews.

“In onze gemeente staan ettelijke bedrijfspanden met enorme platte daken. Ik begrijp niet dat die nooit in de mogelijkheden worden betrokken als het over locaties voor alternatieve energieopwekking gaat.”

“Zorg voor meer kennisoverdracht over de mogelijkheden en noodzakelijkheid van warmtetransitie richting de burger.”

“Blijf vooral ook het gezonde verstand gebruiken.”

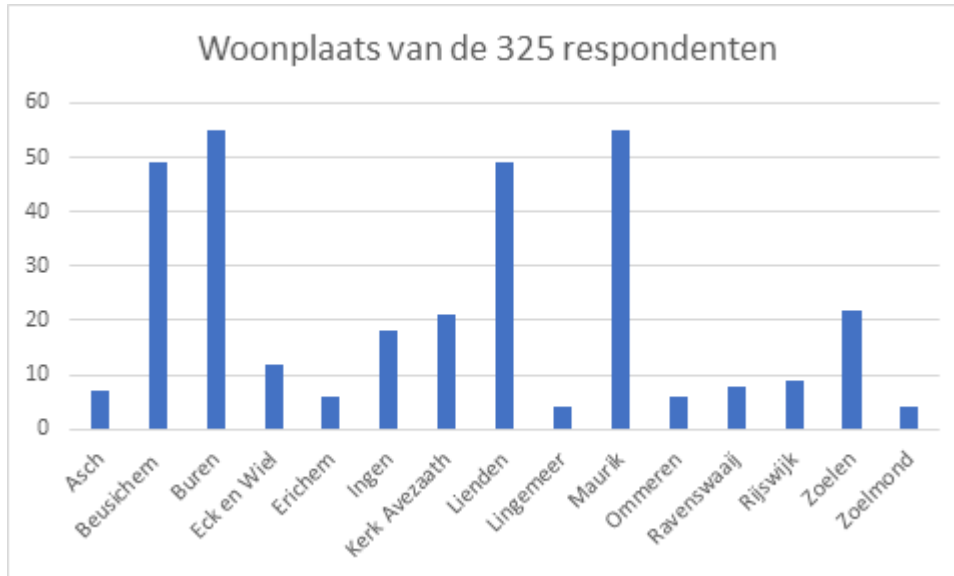
“Het gebruik van waterstof i.p.v. aardgas is zeker de moeite van het onderzoeken waard.”

“Het gaat om een beter klimaat voor de volgende generaties.”

2. Bevindingen algemeen

Deelnemers vragenlijst

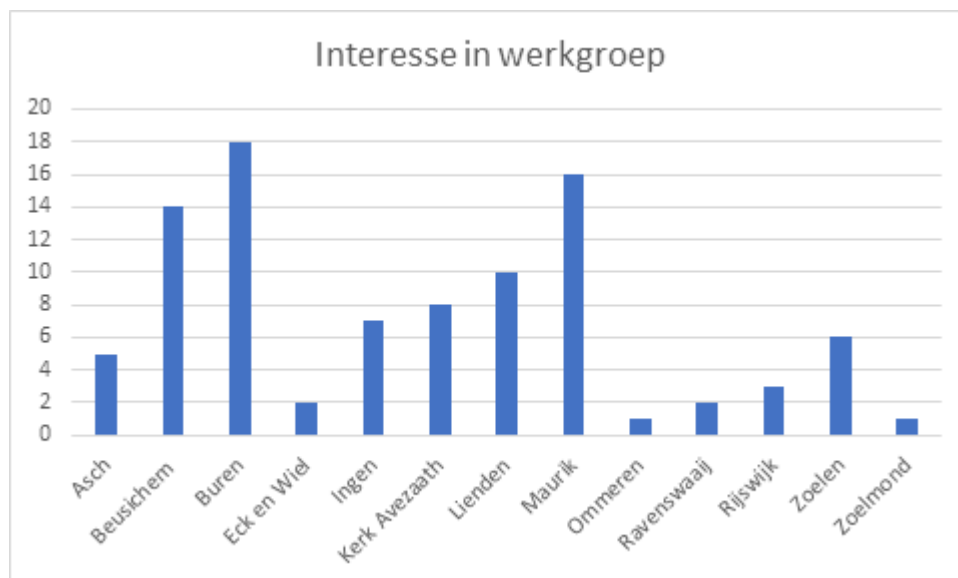
Alle huishoudens in de gemeente Buren hebben een flyer over de warmtetransitie ontvangen met daarin de oproep om deel te nemen aan de vragenlijst. Een week voor de sluitingsdatum heeft eCoBuren haar leden via een mailing gevraagd deel te nemen aan de vragenlijst. Op dat moment waren er al 280 reacties binnen. In totaal vulden 325 mensen de vragenlijst in¹. Alle kernen zijn vertegenwoordigd. Het aantal respondenten is net te laag om te kunnen spreken van een volledig betrouwbaar beeld voor de hele gemeente. Wel geven de uitkomsten uit de vragenlijst, samen met de input uit de groepsgesprekken en individuele interviews waardevolle inzichten voor het verdere proces om samen met inwoners aan de slag te gaan met de warmtetransitie. Dit kan bijvoorbeeld door met een klankbordgroep te gaan werken waarin inwoners en gemeente vertegenwoordigd zijn. En door het ondersteunen van lokale initiatieven door de gemeente.

¹ Om een statistische betrouwbaarheid van 95% met een foutmarge van 5% te halen waren 372 respondenten nodig. Zie bijlagen voor alle tabellen en de methodische verantwoording.

Bijna alle respondenten hebben een woonhuis, maar 10 respondenten huren een woning. De leeftijd van de woningen varieert van jonger dan 10 jaar tot ouder dan 100 jaar. Het grootste deel van de respondenten heeft een woning ouder dan 40 jaar, oftewel een woning die gebouwd is voor 1981.

Opvallend is dat 93 respondenten aangeven dat ze actief mee willen denken over de warmtetransitie en onderdeel willen uitmaken van een werkgroep voor hun woonplaats. De verdeling van deze respondenten ziet er per kern zo uit:

Inwoners vinden het belangrijk dat gemeente hen betreft bij de warmtetransitie: ruim 90% van de respondenten vindt het belangrijk om betrokken te worden en 3% geeft aan dit niet belangrijk te vinden.

Deelnemers gesprekken

In totaal hebben er zes groeps gesprekken plaatsgevonden waar in totaal 35 inwoners hun stem hebben laten horen. Inwoners hebben verschillende motivatie om deel te nemen aan de gesprekken. Sommigen gaven aan persoonlijke interesse te hebben in het warmtetransitie-vraagstuk, anderen hebben er in hun werk mee te maken en volgen ook graag wat er in hun eigen gemeente gebeurt. Tot slot waren er een aantal inwoners bij die het onzin vinden om van het gas af te gaan: *“Het is alleen maar duur en ik zie er geen voordelen van, alleen maar nadelen.”*

eCoBuren heeft vanuit eigen interesse en betrokkenheid aangegeven graag bij de groepsgesprekken aanwezig te willen zijn. Bij elk groepsgesprek was een bestuurslid van eCoBuren aanwezig. Zij zijn geïnteresseerd in de gesprekken en hebben vooral geluisterd en antwoord gegeven op vragen van de deelnemers.

Daarnaast hebben er 47 telefonische interviews plaatsgevonden met inwoners uit de diverse kernen. In de vragenlijst konden mensen aangeven waar hun voorkeur naar uit ging. Ook bij de telefonische gesprekken stonden de kansen, weerstand en participatiewensen centraal.

Welke risico's en bezwaren worden gezien?

Bij de nadelen worden met name de hoge kosten genoemd. Respondenten verwachten dat de kosten op het bord van de inwoner terechtkomen en geven aan dat het voor inwoners niet te doen is om deze lasten te dragen. Zeker ook omdat ze zich afvragen of de gemaakte kosten wel op zullen wegen tegen de baten.

Welke kansen worden gezien?

Er worden door inwoners verschillende tips meegegeven aan de gemeente.

Betrekken inwoners:

- Persoonlijk contact heeft de voorkeur. Ga gesprekken aan in de wijken.
- Informeer inwoners met de mogelijkheden die er zijn, inclusief rekenmodel zodat de kosten en baten duidelijk worden. Laat concrete voorbeelden zien van de mogelijkheden die er zijn.
- Houd het zo informeel als mogelijk. Zorg voor een plek om bij elkaar te komen om een buurt te enthousiasmeren. Maak er bijvoorbeeld een buurt-warmte-borrel van.
- Zorg voor herhaaldelijke aandacht voor dit onderwerp. Dus kies voor verschillende kanalen en voor meerdere (structurele) momenten. Fysiek in gesprek gaan met elkaar, wijkbijeenkomst, brieven, flyers, plaatselijke krantje, klimaatkrant en de website van de gemeente worden genoemd als mogelijkheden. Bied ruimte voor kennis, ervaringen en vragen die er leven onder inwoners.
- Zorg voor een werkgroep per kern. Zodat de vragen die in de kern spelen goed opgepakt kunnen worden en er zoveel mogelijk maatwerk geleverd kan worden.
- Kom via verenigingen met inwoners in contact. Maak gebruik van bestaande structuren.

Ideeën:

- Zorg voor een demonstratieproject. Mensen weten niet zo goed wat de warmtevisie inhoudt en het zou helpen als het wat concreter gemaakt kan worden. Door een huis te voorzien van een warmtepomp en volledige isolatie waar mensen een kijkje kunnen nemen, wordt het veel tastbaarder en beeldender.
- Lift vooral mee op communicatie die er al is, bijvoorbeeld in samenwerking met eCoBuren.
- Pak de communicatie zo aan als bij het Glasvezelproject. Daar is gebruik gemaakt van flyers, brieven en veel mond tot mondreclame. Er werden duidelijke opties uitgewerkt en het werd voor inwoners direct duidelijk welke kosten dat met zich meebracht. En welke mogelijkheden er collectief waren.
- Zet ambassadeurs in om het persoonlijke contact met inwoners te vergroten en daarmee de betrokkenheid van inwoners te vergroten.
- Kijk verder dan de daken van de boerenbedrijven. Ook dorpshuizen en andere bedrijven hebben daken die zich lenen voor het plaatsen van zonnepanelen.
- Zet in op bewustwording van energieverbruik. Steek dit niet (alleen) technisch in, maar laat bijvoorbeeld een klimaatcoach werken aan gedragsverandering van mensen door ze bewust te maken van eenvoudig te maken keuzes die voor groot verschil zorgen.
- Zoek eens uit of de buitenkant van windmolens met zonnepanelen bedekt kan worden.

Aandachtspunten:

- Wees bewust van de verschillen die er zijn. Niet elke woning heeft hetzelfde nodig; er zit groot verschil in bouwjaar (nieuwbouw versus monumentaal) en ligging (in de kern of buitengebied). Verschillende wijken hebben verschillende aanpakken nodig.
- Er wordt gesproken om van het gas af te gaan. Maar welke mogelijkheden ziet de gemeente met waterstofgas? Laat weten welke (on)mogelijkheden de gemeente daar mee ziet. Inwoners laten hun keuzes afhangen van de visie van de gemeente hierop. Vroegtijdig informeren is gewenst. Én verleg de aandacht naar het isoleren in plaats van van het gas af gaan. Daar valt veel winst te behalen.
- Vind het wiel niet opnieuw zelf uit. Leer van andere gemeenten die al verder zijn in dit proces.
- Maak de urgentie duidelijk. Die is nog niet bij iedereen bekend.
- Geef ruimte aan kritische geluiden. Daar kun je van leren en zorgt ervoor dat mensen zich serieus genomen en gehoord voelen.
- Sommige mensen *willen* wel van het gas af of investeren, maar *kunnen* niet.

3. Bevindingen om mee te nemen in het vervolgtraject

In het volgende hoofdstuk gaan we in op de kernen met de grootste participatiekracht. Omdat de keuze voor de pilotkernen ook afhangt van de technische mogelijkheden gaan we hierin op punten die in een aantal kernen naar voren zijn gekomen. Deze punten verdienen aandacht in het vervolgtraject, als de pilotkernen bekend zijn.

Beusichem

In Beusichem zijn zorgen over de kennis die de gemeente heeft als het aankomt op de warmtetransitie. Er is onvoldoende kennis om de juiste keuzes te maken. Daarbij lijkt de gemeente al te sturen op de richting die ze zelf op wil en echte inspraak van inwoners wordt gemist: *“De folder laat al zien dat we mee moeten, de overheid dendert maar door.”*

Van de mensen die de komende vijf jaar maatregelen willen treffen, zijn er relatief veel mensen die aangeven over te willen stappen op inductie koken.

Verder zijn er nog een aantal ideeën geopperd:

- Maak nieuwbouw huizen iets lager, dat scheelt veel stookkosten en bouwkosten en mensen worden voorlopig toch nog geen 2m10.
- Rijk en gemeente moeten financieel meer bijdragen en ze mogen mensen die het niet kunnen betalen niet dwingen.
- Werk samen met eCoBuren.
- Zorg ervoor dat de leges voor een omgevingsvergunning voor een monument niet voor rekening van inwoner zijn.
- Maak gebruik van het stromende water, we wonen in niet voor niets in Rivierenland.
- Leg daken van fabrieken en bedrijven vol met zonnepanelen in plaats van het plaatsen van windmolens.
- Kleine windturbines op gebouwen in plaats van grote windturbines
- Zorg eerst voor goedkopere elektriciteit en ga daarna pas van het gas af.
- Investeer alleen in waterstof, dan kun je huidige net gebruiken. Zo blijven de kosten voor de inwoner ook beperkt.

Buren

In Buren is een duidelijke tweedeling te zien. De helft van de respondenten ziet voordelen om van het gas af te gaan en de andere helft geeft aan dat er juist alleen maar nadelen aan zitten. De een zegt dat het goed voor het klimaat is, we daardoor minder afhankelijk zijn van andere landen en dat het een schoner milieu oplevert. Terwijl een ander deel zegt dat het geen voordelen heeft. Dat gas het schoonste is dat er is en dat er in Europa (onder andere in Duitsland) juist massaal ingezet wordt op gas. Dat wringt.

In de kern van Buren zijn veel oude woningen en er zijn monumentale panden, die woningen zijn niet eenvoudig te isoleren en het isoleren brengt ook een hoop kosten met zich mee.

Relatief veel mensen die al weten dat ze voorkeur voor warmtenet hebben wonen in Buren. Namelijk 10 van de in totaal 31. Vervolgens is er over de bron grote verdeeldheid: aardwarmte, waterstof, warmte uit water, kernenergie, bodemenergie of geen idee nog.

Ideeën die genoemd zijn:

- Zet eerst in op isolatie woningen
- Besteed meer aandacht aan speciale positie monumenten.
- Zet een woonwinkel op wijkniveau op met betrouwbare leveranciers.
- Denk na over collectieve accu's (terug leveren is niet meer van deze tijd en we moeten ook als het donker is genoeg energie hebben).
- Zorg voor meer kennisoverdracht over mogelijkheden én noodzakelijkheid richting inwoners.
- Neem geen overhaast beslissingen als gemeente en luister echt naar bezwaren van inwoners.
- Groene waterstof wordt mee geëxperimenteerd in Groningen. Dat kan best de toekomst zijn.
- Laat waterstof door het huidige gasnetwerk stromen.

Lienden

Relatief grootste onbekendheid waar er informatie gevonden kan worden over de warmtetransitie. Verder wonen in Lienden relatief de meeste inwoners die voorkeur hebben voor een individuele oplossing en daarbij wordt vooral gedacht aan een warmtepomp. Ook zijn er kritische geluiden over de warmtepomp: *'Warmtepompen werken in ons klimaat gewoon niet goed het heeft totaal geen zin. Ben zelf uit de installatie afkomstig, ben zelfs bij de fabrikanten op cursus geweest. Stop ermee om mensen op onnodige kosten te jagen.'*

Aanvullende opmerkingen:

- Stimuleer inwoners en jaag ze niet op kosten.
- Ga in gesprek met inwoners en beslis niet alles vooraf zelf.
- Zet meer in op zonnepanelen, daarin loopt de gemeente achter.
- Waterstof is de toekomst.
- Maak een combinatie, je moet nooit op één paard wedden.

Maurik

Ook in Maurik weet lang niet elke inwoner informatie te vinden over de warmtetransitie. De gemeente moet het goede voorbeeld geven, door zelf het dak vol te leggen met zonnepanelen. Je kunt niet van inwoners verwachten dat zij veranderen als je dat zelf niet doet. Verder zijn nog een aantal suggesties genoemd:

- Diverse wijken hebben dezelfde bouwstijl zodat toch eenzelfde (dus) kostenbesparende oplossing mogelijk is. Airco i.p.v. warmtepomp?
- Waterstofgas is volgens mijn het alternatief voor gas. Mogelijk is vermenging met gas mogelijk.
- Optimaliseer de betrokkenheid in alle kernen. Belang van het doel en aandacht voor inwoners is in deze heel belangrijk.
- Maak gebruik van het water in de rivieren, plaats nog een waterkrachtcentrale.
- Een fietsbrug over de Nederrijn, zodat er veel minder auto kilometers gemaakt hoeven te worden.

Kernen ten Oosten van het Amsterdams-Rijnkanaal: Eck en Wiel, Ingen, Lingemeer, Ommeren en Rijswijk

Opvallend is dat geen enkele inwoner de voorkeur heeft uitgesproken voor een collectieve voorziening. Inwoners geven aan dat hun woningen veelal vrijstaand zijn en verspreid over het gebied. Een collectieve voorziening zoals een warmtenet vinden ze dan ook niet geschikt voor het buitengebied. Er zijn nog veel mensen die niet weten waar hun voorkeur naar uit gaat, mogelijk zitten daar mensen tussen die er uiteindelijk wel voor willen gaan. Er wordt relatief veel over subsidie gesproken. Van het gas af gaan kan alleen als de gemeente en landelijke overheid flink investeert. Dit mag niet op het bord van de inwoner terecht komen. Ook wordt er veel onvrede geuit met het Nederlandse beleid. Hoe kan het dat er in buurland Duitsland nou juist wordt gestimuleerd om op gas over te gaan? Daar is veel onduidelijkheid over en dat zorgt er mede voor dat inwoners graag op de rem trappen: *“We lijken wel een soort proeftuin, we hoeven toch niet het braafste jongetje uit de klas te zijn in Europa?”*

Kernen ten Westen van het Amsterdams-Rijnkanaal: Asch, Erichem, Kerk-Avezaath, Ravenswaaij, Zoelen en Zoelmond

Een aantal mensen vindt dat we al te laat zijn, dat we 2050 al niet meer gaan halen. Een deel van de inwoners vindt het niet nodig om van het gas af te gaan: *“Er zijn helemaal geen passende alternatieven.”* In waterstof worden wel kansen gezien. De inwoners hopen dan ook dat de overheid niet te snel conclusies trekt en waterstof serieus als optie onderzoekt. Verder valt op dat er veel behoefte is aan meer informatie en dan ook informatie op maat. Zodat individueel bekeken kan worden wat een geschikte oplossing is. Daarbij zijn kosten natuurlijk ook van belang: wat kosten de verschillende opties? En hoe zorgen we ervoor dat ook echt iedereen mee kan doen?

4. In welke kern zit participatiekracht?

Bij de participatiekracht houden we rekening met het *algemene beeld* per kern. In hoeverre vinden inwoners in de kern het belangrijk dat ze betrokken worden bij de warmtetransitie? In hoeverre willen ze investeren in het isoleren en verduurzamen van hun woning? Daarnaast is de bereidheid om *deel te nemen in een werkgroep* voor de eigen kern een indicatie voor de participatiekracht en voorwaarde om verder met inwoners aan de slag te gaan met de warmtetransitie.

Uit alle zes de groepsgesprekken en uit een deel van de individuele gesprekken kwam het enthousiasme naar voren om met de warmtetransitie aan de slag te gaan. Op basis van de reacties tijdens de gesprekken kunnen we geen onderscheid maken tussen de participatiekracht van de kernen. De antwoorden uit de vragenlijst geven wel inzicht in verschil van inwonersbetrokkenheid. Allereerst hebben we gekeken naar de wens van inwoners om betrokken te zijn bij de warmtetransitie. In veel van de kernen geven inwoners aan dat ze dat (heel) belangrijk vinden. Alleen in de kern Ommeren is de wens wat minder overtuigend.

Vervolgens hebben we gekeken naar het aantal respondenten dat heeft aangegeven een rol te willen vervullen in een werkgroep voor de eigen kern. Om taken en krachten te kunnen verdelen hebben we gekeken naar de kernen waarin op zijn minst vier inwoners interesse hebben in deelname in zo'n werkgroep. In de kernen Eck en Wiel, Erichem, Lingemeer, Ommeren, Ravenswaaij, Rijswijk en Zoelmond was de animo (te) gering.

Vervolgens hebben we gekeken naar de bereidheid tot investeren in de komende jaren. Dat konden inwoners aangeven op drie onderdelen:

- De wil om de komende vijf jaar energiebesparende maatregelen te treffen
- De wil om geld uit te geven aan het (verder) isoleren van de woning
- De wil om geld uit te geven om van het gas af te gaan

Voor deze drie onderdelen hebben we het gemiddelde berekend en we hebben gekeken welke kernen op welke onderdelen bovengemiddeld scoren. In Asch, Beusichem, Buren en Kerk-Avezaath is de bereidheid onder inwoners het grootst (zie tabel). In deze vier kernen is er voldoende interesse om deel te nemen in een werkgroep voor de kern én hebben respondenten aangegeven dat ze het belangrijk vinden om betrokken te zijn bij de warmtetransitie.

	aantal vragenlijsten retour	aantal mensen dat het belangrijk vindt dat inwoners worden betrokken	% respondenten dat het belangrijk vindt om betrokken te worden	aantal mensen dat wil deelnemen in een werkgroep	% van het aantal respondenten dat in werkgroep wil	aantal mensen dat de komende vijf jaar maatregelen wil treffen	% respondenten dat maatregelen wil treffen	aantal mensen dat geld wil investeren in isoleren*	% respondenten dat wil isoleren	mensen dat geld wil investeren om van het gas af te gaan	% respondenten dat wil investeren om van het gas af te komen
ASCH	7	7	100,00	5	71,43	7	100,00	5	71,43	7	100,00
BEUSICHEM	49	47	95,92	15	30,61	29	59,18	22	44,90	31	63,27
BUREN	55	47	85,45	18	32,73	37	67,27	28	50,91	31	56,36
ECK EN WIEL	12	11	91,67	2	16,67	9	75,00	9	75,00	10	83,33
ERICHEM	6	6	100,00	0	0,00	5	83,33	2	33,33	3	50,00
INGEN	18	17	94,44	7	38,89	12	66,67	8	44,44	10	55,56
KERK AVEZAATH	21	21	100,00	8	38,10	17	80,95	10	47,62	13	61,90
LIENDEN	49	45	91,84	10	20,41	28	57,14	18	36,73	22	44,90
LINGEMEER	4	3	75,00	0	0,00	1	25,00	1	25,00	2	50,00
MAURIK	55	49	89,09	16	29,09	30	54,55	19	34,55	30	54,55
OMMEREN	6	3	50,00	1	16,67	3	50,00	2	33,33	3	50,00
RAVENSWAAIJ	8	8	100,00	2	25,00	5	62,50	3	37,50	4	50,00
RIJSWIJK	9	8	88,89	3	33,33	9	100,00	2	22,22	3	33,33
ZOELEN	22	17	77,27	6	27,27	13	59,09	9	40,91	15	68,18
ZOELMOMD	4	4	100,00	1	25,00	3	75,00	2	50,00	3	75,00

Tabel: per kern staat de respons aangegeven (tweede kolom). Vervolgens is de tabel van links naar rechts als 'trechter' te lezen. In de vierde kolom valt op dat Ommeren een laag percentage heeft van respondenten die het belangrijk vinden om betrokken te worden bij de warmtevisie. Om die reden valt Ommeren als een van de eerste pilot kernen af. Daarna wordt in de vijfde en zesde kolommen gekeken naar het aantal mensen dat in de vragenlijst heeft aangegeven deel te willen nemen in een werkgroep. Om taken en krachten te kunnen verdelen willen we in de pilot kernen starten met een werkgroep van minimaal vier deelnemers. De kernen in de vijfde en zesde kolom die gearceerd zijn vallen daarom als pilot kern af. Vervolgens is de bereidheid tot investeren bekeken. De kernen Asch, Beusichem, Buren en Kerk-Avezaath scoren daar het hoogst op. We stellen dan ook voor om in deze vier kernen te starten met een pilot.

5. Samenvatting

In het Klimaatakkoord staat dat er in 2050 geen fossiele brandstoffen meer gebruikt mogen worden. Om deze doelstelling te halen moeten ook de huishoudens in de gemeente Buren van het gas af. De warmtetransitie, oftewel de opgave om van aardgas naar duurzame alternatieven over te gaan, wil de gemeente graag samen met haar inwoners oppakken. De gemeente is benieuwd in welke kernen er draagvlak is om gezamenlijk met de warmtetransitie aan de slag te gaan.

Inwoners van de gemeente Buren is daarom gevraagd om hun ideeën te delen over de (on)mogelijkheden om van het gas af te gaan. Ze hebben ook aangegeven op welke manier ze graag betrokken willen worden bij de warmtetransitie en in hoeverre ze zelf van plan zijn om te investeren in een energiezuinigere woning.

Om erachter te komen in welke kernen de meeste energie zit bij de bewoners om met de warmtetransitie aan de slag te gaan, hebben in eerste instantie alle huishoudens in de gemeente Buren een vragenlijst ontvangen. Aanvullend voerde Spectrum zes groepsgesprekken met in totaal 37 inwoners. Tot slot hebben 47 inwoners uit de gemeente Buren deelgenomen aan telefonische interviews.

Op basis van de groepsgesprekken, individuele gesprekken en de uitkomsten van de vragenlijst adviseren we om de pilots te starten in de kernen Asch, Beusichem, Buren en Kerk-Avezaath. De participatiekracht in deze kernen is het grootst. Respondenten uit deze kernen geven aan dat ze het belangrijk vinden om te betrokken te worden bij de warmtetransitie. Er zijn in deze kernen op zijn minst vier inwoners die hebben aangegeven deel te willen nemen aan een werkgroep voor de eigen kern. En daarnaast is de bereidheid om de komende tijd te investeren in deze kernen het grootst. Het gaat daarbij om:

- 1) investeren in energiebesparende maatregelen in de komende vijf jaar
- 2) het investeren van geld in het isoleren van de woning
- 3) het investeren van geld om van het gas af te gaan.

Dit wil overigens niet zeggen dat er in de andere kernen geen participatiekracht is, integendeel. Er zijn veel mensen in de verschillende kernen die graag samen met de gemeente willen optrekken als het gaat om de warmtetransitie. Er zijn ook verschillende inwoners die op buurniveau een initiatief hebben of nadenken over het nemen van initiatief, zoals in Zoelen en Beusichem. In alle kernen zijn ook inwoners die helemaal niet van het gas af willen. Zij hebben waardevolle input geleverd en het is belangrijk om ook die stem mee te nemen in het vervolgtraject.

Om het vervolg succesvol te laten verlopen zijn drie onderdelen essentieel: communicatie, participatie en informatie. Deze drie onderdelen zijn de pijlers van het strategisch plan van de tweede stap in de warmtetransitie van de gemeente Buren. Het vervolg is gericht op inwoners uit de kernen, omdat in de kernen een collectieve aanpak van het warmtesysteem een reële optie is. In het buitengebied zal dit door de verspreiding van de bebouwing niet het geval zijn.

6. Advies

Inwoners van de gemeente Buren is gevraagd om hun ideeën te delen over de (on)mogelijkheden om van het gas af te gaan. Ze hebben ook aangegeven op welke manier ze graag betrokken willen worden bij de warmtetransitie en in hoeverre ze zelf van plan zijn om te investeren in een energiezuinigere woning.

Op basis van de groepsgesprekken, individuele gesprekken en de uitkomsten van de vragenlijst adviseren we om de pilots te starten in de kernen Asch, Beusichem, Buren en Kerk-Avezaath. De participatiekracht in deze kernen is het grootst. Dit wil overigens niet zeggen dat er in de andere kernen geen participatiekracht is, integendeel. Er zijn veel mensen in de verschillende kernen die graag samen met de gemeente wil optrekken als het gaat om de warmtetransitie. In alle kernen zijn ook inwoners die helemaal niet van het gas af willen. Zij hebben ook een waardevolle input geleverd en het is belangrijk om ook die stem mee te nemen in het vervolgtraject.

Om het vervolg van de warmtetransitie succesvol vorm te geven adviseren we de gemeente om onderstaande input voor het samenstellen van het **strategisch plan warmtetransitie in de gemeente Buren** te betrekken in de verdere ontwikkeling en uitvoering. Van belang is om goed te bekijken welke interne afdelingen, zoals communicatie en de kernambtenaren, hierbij betrokken moeten worden. Het vraagt een strategisch plan dat bestaat uit de volgende drie onderdelen: communicatie, participatie en informatie. Spectrum heeft ervaring met het samenstellen en uitvoeren van dit soort strategische plannen in soortgelijke opdrachten. We trekken in deze tweede stap graag samen met de gemeente Buren op.

Communicatie

Zowel in respons van de vragenlijst als in de gesprekken die we gevoerd hebben komt communicatie richting de inwoners veelvuldig terug. Inwoners hebben behoefte aan meer heldere en concrete informatie en willen graag zoveel mogelijk persoonlijk contact. Zet fors in op communicatie richting de inwoners.

- Voor de verspreiding van de resultaten uit dit rapport adviseren we om **een visuele weergave** te laten maken. Dit geeft inwoners zicht op de belangrijkste uitkomsten en het vervolg hierop.
- Zorg ervoor dat de communicatie past bij kerngericht werken. **Sluit met de communicatie aan bij bestaande structuren**, denk bijvoorbeeld aan informatieverstrekking via verenigingen, wijkorganisaties, jongerenraden, etc.
- **Wees helder over wat wel en wat niet kan.** Zorg dat inwoners weten waar ze aan toe zijn en wat ze kunnen verwachten. Waterstof is bijvoorbeeld zeer veel genoemd door inwoners. Wees duidelijk over de reële mogelijkheden van waterstof, zodat inwoners weten dat waterstof als innovatie gevolgd wordt, maar niet als alternatief gezien wordt voor dit moment.
- **Maak gebruik van verschillende kanalen** en informeer inwoners structureel. Ga fysiek in gesprek met elkaar, organiseer wijkbijeenkomsten en maak ook gebruik van brieven, flyers, het plaatselijke krantje, een klimaatkrant en de website van de gemeente. Bied ruimte voor kennis, ervaringen en vragen die er leven onder inwoners. Houd hierbij de wens voor maatwerk continu voor ogen.
- Informeer en inspireer inwoners over de mogelijkheden die er zijn, inclusief rekenmodel zodat de kosten en baten duidelijk worden. **Laat concrete voorbeelden zien** van de mogelijkheden die er zijn.

Participatie

In alle kernen van de gemeente Buren zijn inwoners die graag samen met de gemeente met de warmtetransitie aan de slag willen. We stellen voor om een **klankbordgroep** met inwoners in te richten. In deze klankbordgroep zitten mensen die positief staan tegenover van het gas af gaan én mensen die hier juist kritisch over zijn. Het lijkt ons goed om variatie in leeftijd te hebben in deze klankbordgroep. Onze ervaring is dat in dergelijke klankbordgroepen jongeren nog al eens ontbreken, we stellen dan ook voor om expliciet jongeren te betrekken in deze klankbordgroep. De deelnemers uit de klankbordgroep wonen zowel in pilotkernen als in de overige kernen. Uiteindelijk komen immers alle kernen in de gemeente Buren aan de beurt als het gaat om actief met de warmtetransitie aan de slag te gaan. Laat deze klankbordgroep een paar keer per jaar bij elkaar komen om bij te praten en uit te wisselen. Benut deze momenten als gemeente om optimaal geïnformeerd te zijn en ideeën te toetsen. Laat de eerste twee overleggen extern ondersteunen, waardoor doel, agenda en werkwijze snel worden neergezet en geborgd zijn. Verder zien we voor het betrekken van inwoners in de pilotkernen en de overige kernen verschillende mogelijkheden en die zetten we hieronder uiteen.

Participatie in pilot kernen bij de uitvoering

- Organiseer een **kernbijeenkomst over de pilot**, zodat je er samen met inwoners invulling kunt gaan geven aan de pilot. Nodig de hele kern hiervoor uit en maak daarbij gebruik van de mensen die hebben aangegeven een rol te willen spelen in een werkgroep voor de betreffende kern.
- Informeer de kernen waar een pilot gaat starten. Laat inwoners en betrokkenen weten welke rol de gemeente speelt tijdens deze pilot. In de fase van het vergroten van de betrokkenheid van inwoners en eerste stappen naar het formuleren van een (uitvoerings)plan voor desbetreffende kern, adviseren we de gemeente een faciliterende rol te spelen. **Besprek wel met inwoners en betrokkenen welke randvoorwaarden er zijn voor inwonersbetrokkenheid en planvorming.** Om de kennis en energie van inwoners zo optimaal mogelijk te benutten is het wenselijk om deze fase extern te laten ondersteunen. Zorg daarbij wel dat je als gemeente regelmatig zichtbaar bent en bijpraat met de kernwerkgroep.
- Ga in gesprek met de mensen die hebben aangegeven interesse te hebben om aan een **werkgroep voor hun kern** deel te nemen. Bekijk samen hoe je het beste invulling kunt geven aan de pilot en het betrekken van hun buurtgenoten.
- **Ga de kern in voor persoonlijke gesprekken.** Het liefst op straat- of buurniveau, bijvoorbeeld door middel van huiskamer gesprekken. Wees creatief en probeer binnen de richtlijnen rondom COVID-19 het gesprek aan te gaan en ga bijvoorbeeld met een bus de buurt in om het gesprek buiten op straat te laten plaatsvinden. Je bent zichtbaar en voert op een verantwoorde manier het gesprek met inwoners.

Participatie in de overige kernen bij de uitvoering

Informeer de hele gemeente over de pilotkernen, zodat de kernen waar geen pilot start daarvan op de hoogte zijn. In deze kernen zijn inwoners die hebben aangegeven ook samen met de gemeente aan de slag te willen gaan met de warmtetransitie. Koester deze energie die in de kernen zit en zorg ervoor dat de getoonde energie bij inwoners blijft. **Ga in gesprek met niet gekozen kernen.** Benoem duidelijk waarom deze kernen op dit moment geen pilotkern zijn, maar benadruk dat de betrokkenheid, kennis en energie van deze inwoners bijzonder op prijs wordt gesteld en graag benut wordt. **Richt een vraagpunt in** waar inwoners, die zelf een initiatief hebben of starten op het gebied van de warmtetransitie, met de gemeente in gesprek kunnen. Samen bekijken jullie

wat er nodig is voor dit initiatief vanuit de gemeente. Dat kan bijvoorbeeld sparren of het verbinden met andere initiatieven of organisaties in de gemeente zijn.

Informatie

De warmtetransitie duurt een aantal decennia. Maak visueel inzichtelijk hoe de route naar 2050 eruit ziet, door middel van **een routeplan**. Informeer inwoners over de aspecten die ze nu al kunnen aanpakken: het verder isoleren van de woning, korter douchen, lampen uitzetten in vertrekken waar ze niet zijn, etc. Op het gebied van het laaghangend fruit kan nog veel gewonnen worden. Inwoners zijn onvoldoende op de hoogte wat er kan. En informeer inwoners, in dit routeplan, over de mogelijkheden die er zijn op de langere termijn en hoe de processtappen eruit zien die gezet gaan worden. Dit helpt mensen als ze keuzes moeten maken als ze gaan verhuizen, verbouwen of nieuw gaan bouwen. En het geeft inwoners zicht op wanneer bijvoorbeeld in alle kernen actief met de warmtetransitie aan de slag wordt gegaan. Een routeplan helpt om verwachtingen over en weer helder te krijgen.

Naast het informeren van de inwoners is het ook van belang om intern kennis en informatie te delen. Dat geldt voor verschillende gemeentelijke afdelingen, zoals bijvoorbeeld bij de bouw van een nieuwbouwproject. Zorg dat duurzaamheid en de mogelijkheden die er zijn in de warmtetransitie al vanaf het begin van een nieuwbouwproject worden meegenomen.

7. Bijlage 1: methodische verantwoording

De vraag van de gemeente Buren aan Spectrum is een draagvlak onderzoek naar de warmtetransitie in Buren. Dit onder de naam "Vragenlijst Warmtetransitie in de gemeente Buren". De gemeente Buren wil graag samen met inwoners aan de slag met de warmtetransitie. Ze is benieuwd in welke kernen participatiekracht zit:

- In welke kern vinden inwoners het belangrijk om betrokken te worden bij de warmtetransitie?
- In welke kern zijn mensen bereid om hierin samen op te trekken?
- In welke kern willen inwoners investeren in energiezuinigere woningen?

De antwoorden op deze vragen geven een beeld van geschikte pilot kernen of projecten waarin de gemeente samen met inwoners de volgende stap wil zetten. Om de antwoorden te krijgen op deze vragen hebben we gekozen voor mixed methods: vragenlijst, groepsgesprekken en individuele gesprekken. De validiteit van de resultaten wordt groter door in de gesprekken te verdiepen wat er in de vragenlijst is opgehaald. Alle huishoudens in de gemeente Buren hebben in eerste instantie een vragenlijst gekregen. Dit geeft alle inwoners uit de gemeente Buren, die kunnen lezen, de mogelijkheid om hun mening te delen.

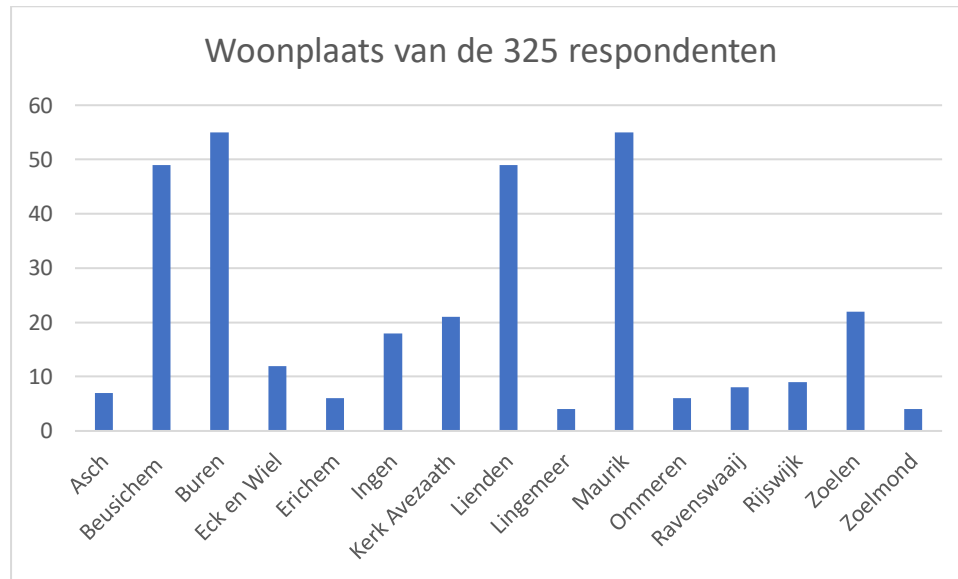
In de vragenlijst konden de respondenten aangeven of ze verder in gesprek wilden over de warmtetransitie. Daarbij konden de respondenten voorkeur aangeven voor een online groepsgesprek of een individueel telefoongesprek. Hier is voor gekozen om de wat meer kwantitatieve gegevens vanuit de vragenlijst tijdens gesprekken te kunnen verdiepen.

De keuze voor zes groepsgesprekken komt voort uit de grootte en ligging van de kernen in de gemeente. Voor de vier grotere kernen is een apart gesprek geweest: Beusichem, Buren, Maurik en Lienden. En voor de kernen ten Oosten van het Amsterdams-Rijnkanaal en ten Westen van het Amsterdams-Rijnkanaal heeft een groepsgesprek plaatsgevonden. Tijdens de gesprekken zijn we ingegaan op de kansen en belemmeringen die respondenten zien voor hun kern, op welke manier inwoners het best betrokken kunnen worden bij de warmtetransitie en op welke manier de respondenten zelf een bijdrage willen leveren.

Met de vragenlijst en de gesprekken hebben we betrokkenheid van inwoners ten aanzien van de warmtetransitie opgehaald. Zodat de gemeente weet in welke kernen er participatiekracht zit. De intentie van deze uitvraag is niet geweest om de betrokkenheid van inwoners in de hele gemeente te meten.

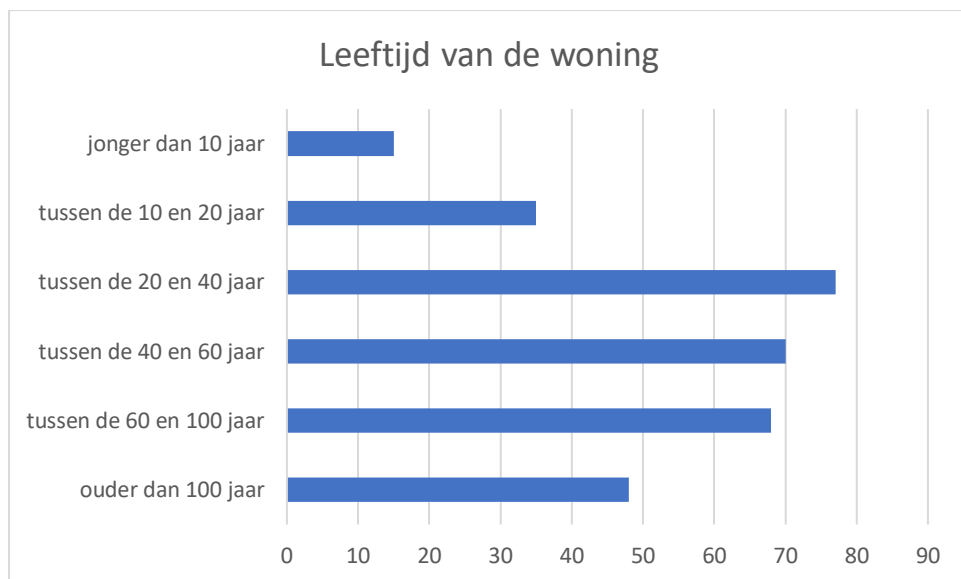
8. Bijlage 2: tabellen

Tabellen van de vragenlijst

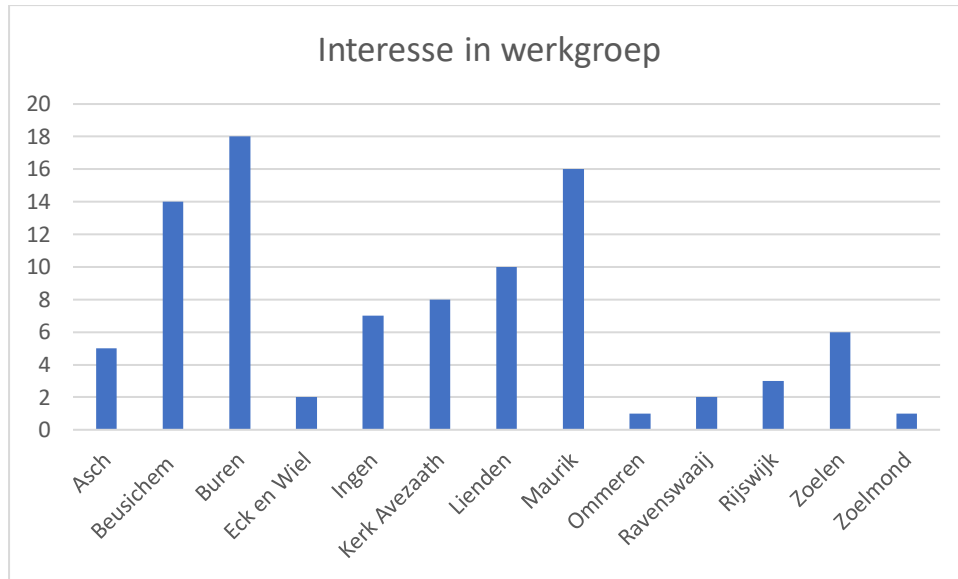

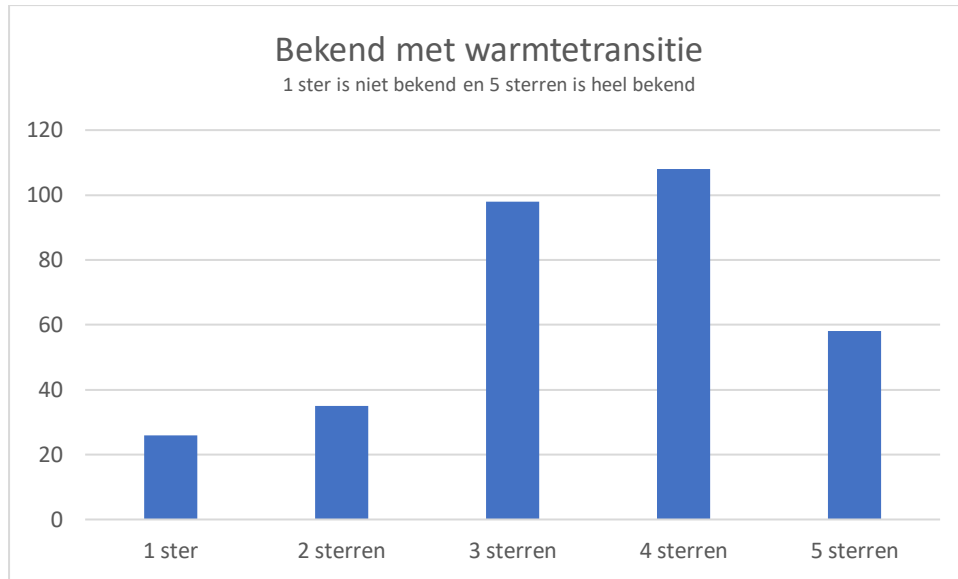
Verdeling huur- en koopwoningen

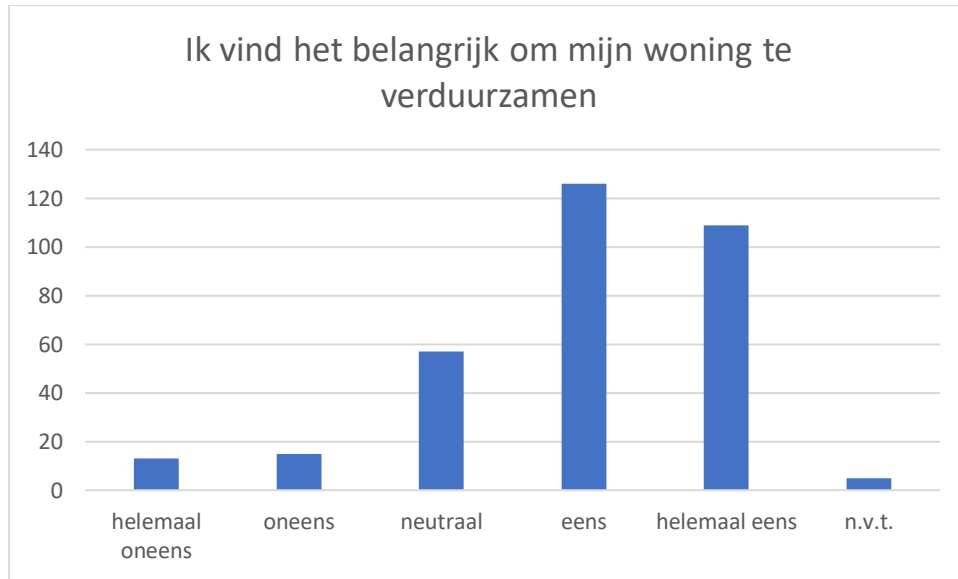

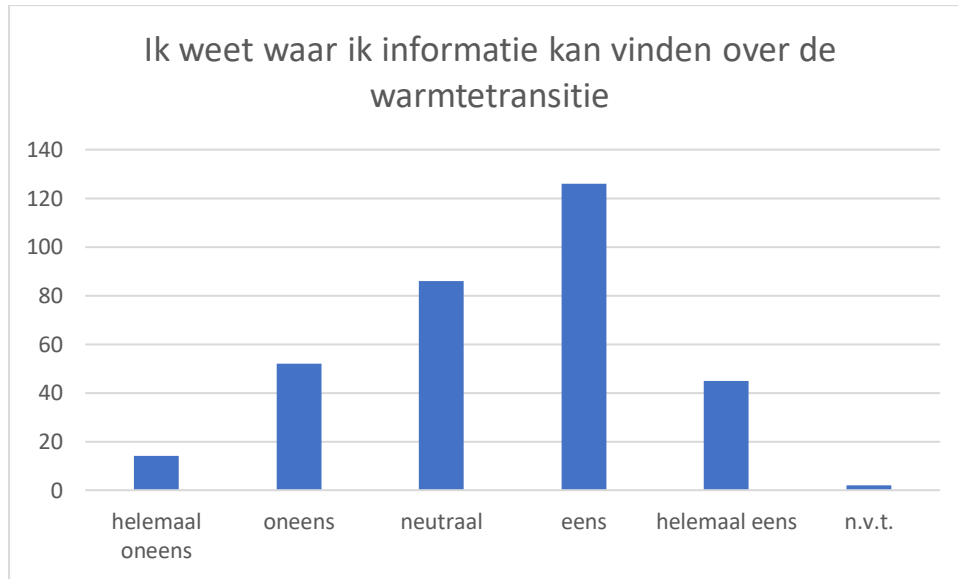

93 respondenten geven aan dat ze actief mee willen denken over de energietransitie en onderdeel willen uitmaken van een werkgroep voor hun woonplaats. De verdeling van deze respondenten ziet er per kern zo uit:

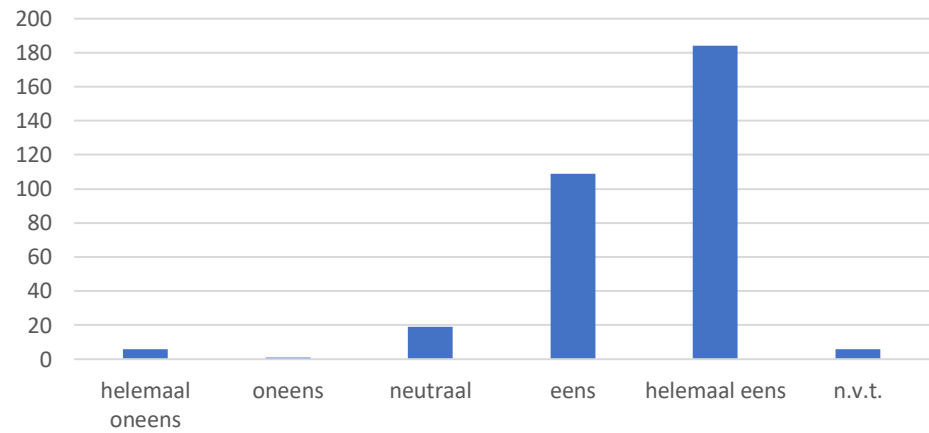

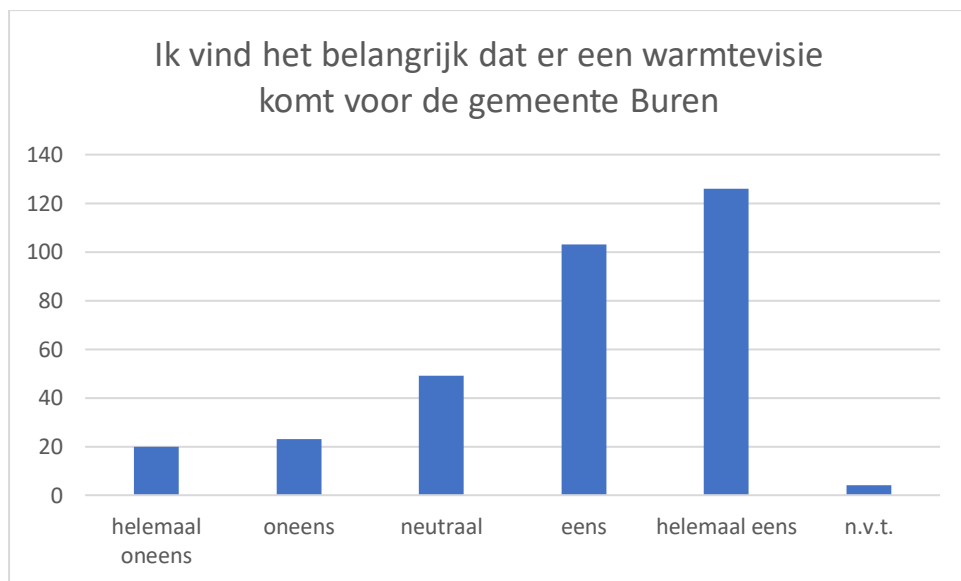

Ik vind het belangrijk dat de gemeente inwoners
betreft bij de warmtetransitie

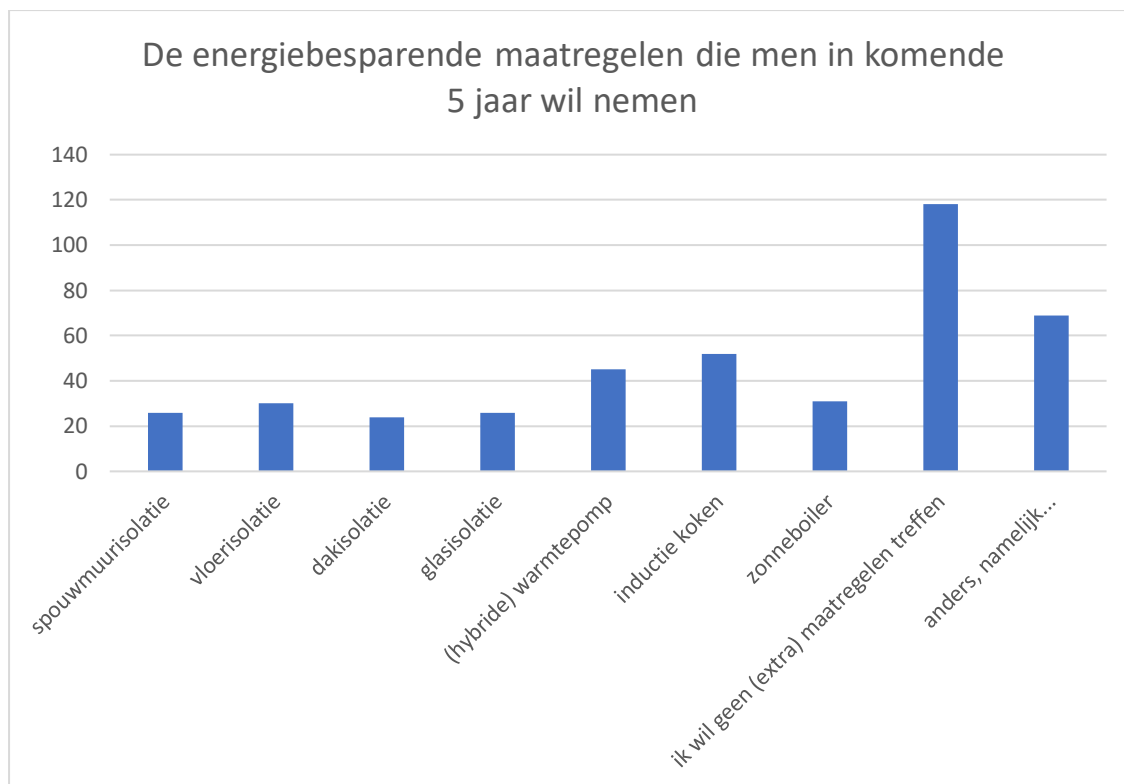

Bij anders namelijk wordt vooral aangegeven dat er zonnepanelen zijn. Daarnaast ook:

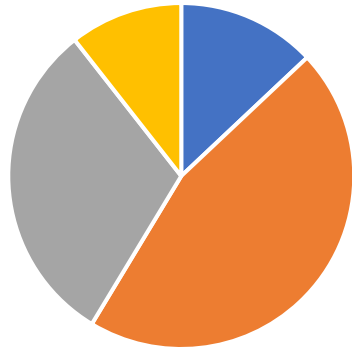
- Korrels in kruipruimte
- Houtkachel met keurmerk
- Voorzetramen (bij monumentale woningen)
- Balans ventilatie
- Energie opwekken via postcoderoosproject
- Vloerverwarming
- Spaarlampen
- PV-panelen
- Elektrisch koken

Bij anders namelijk wordt met name zonnepanelen aangegeven en daarnaast:

- Verbeteren huidige maatregelen
- Bij verbouwplannen ook energiebesparende maatregelen nemen
- Dat ze afwachten op ontwikkelingen
- Dat de woning zo oud of een monumentaal pand is dat er geen mogelijkheden zijn
- Dat prijzen (en subsidies) bepalend zijn in wat er kan, geldt ook voor huurders
- (Buiten)muurisolatie

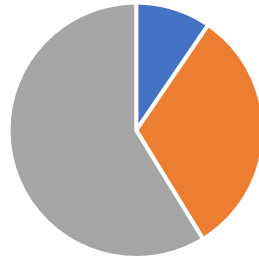
Belangrijkste reden om te verduurzamen

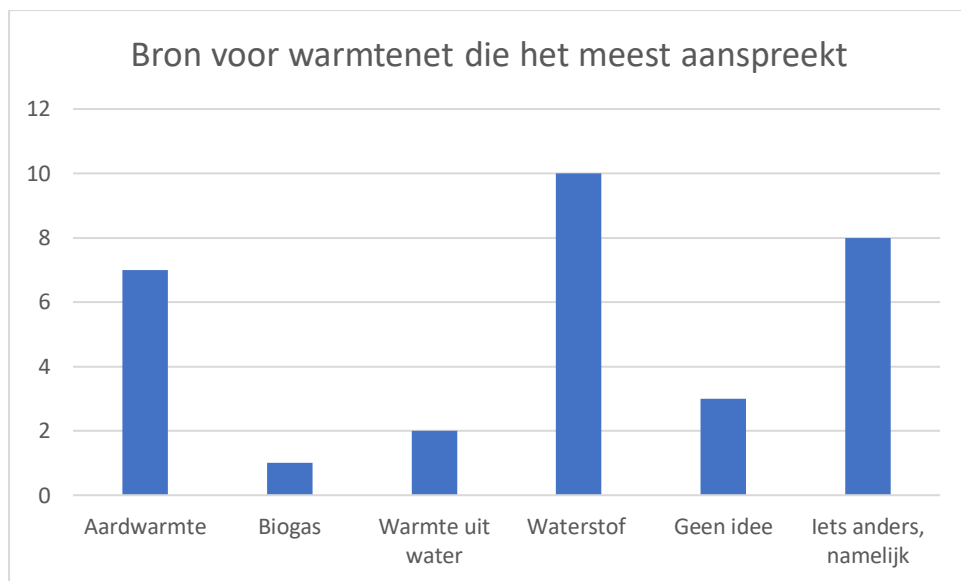
- het maakt mijn woning comfortabeler
- het is beter voor het milieu
- het bespaart energiekosten
- anders, namelijk

Bij 'anders, namelijk' gaven de meeste respondenten een combinatie van redenen aan.

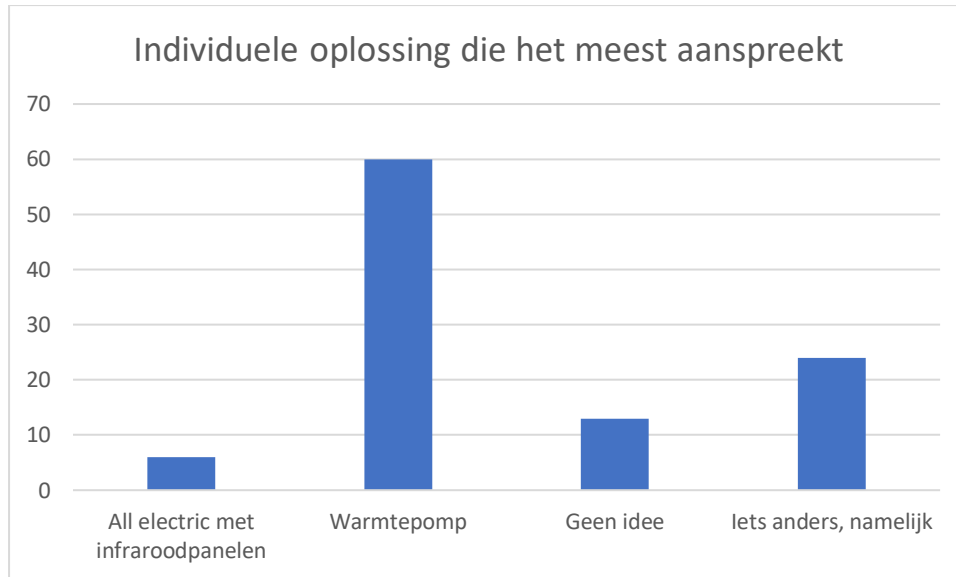
Voorkeur als men moet overstappen op een alternatief voor gas

- aansluiten bij een warmtenet (collectieve voorziening)
- een individuele oplossing voor mijn woning zoeken, zoals een warmtepomp
- nog geen idee

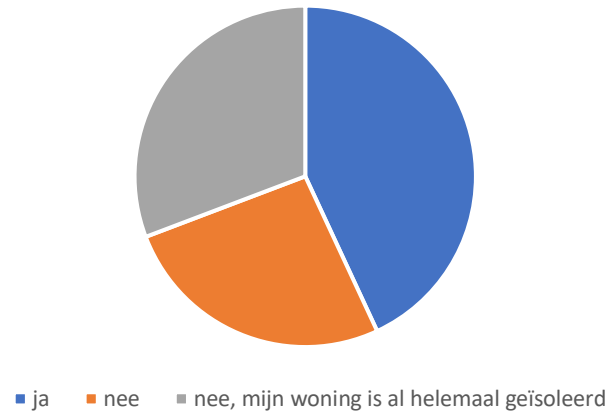

Van de 31 respondenten die hebben aangegeven dat ze bij een overstap voorkeur hebben voor een warmtenet zijn er 8 die 'iets anders' als bron hebben aangevinkt. Ze denken aan waterstof, kernenergie, elektrisch of zeggen dat ze het nog niet weten.

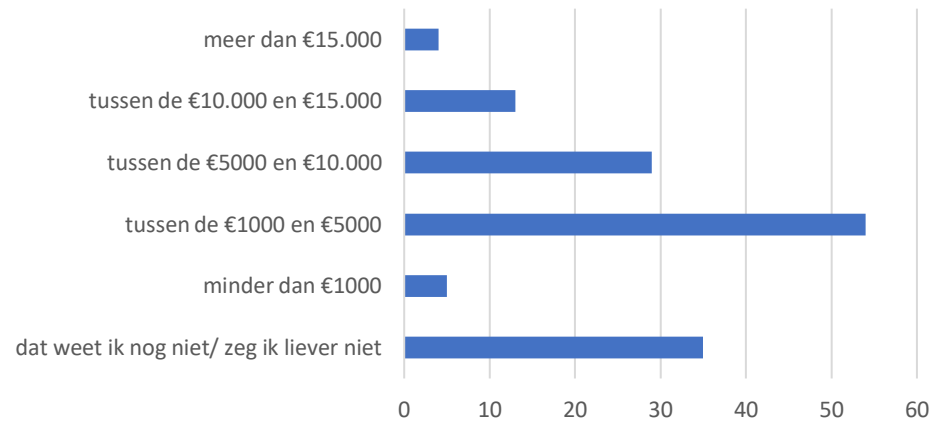
Van de 103 respondenten die bij overstap op een alternatief voorkeur hebben voor een individuele oplossing kiezen 24 respondenten voor een andere oplossing. Ze noemen met name waterstof en ook elektrisch, airco, combinatie van opties en dat ze er nog niet uit zijn.

In hoeverre willen mensen geld uitgeven aan het
(verder) isoleren van de woning

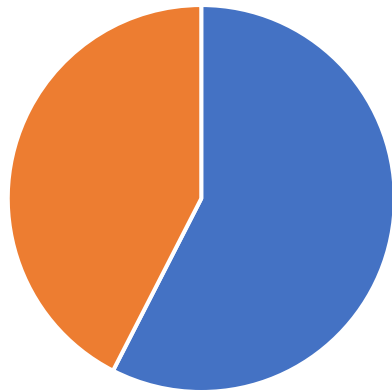

Nb: een aantal mensen geeft aan dat ze wel willen, maar niet kunnen.

Het bedrag dat men uit wil geven aan het verder isoleren van de woning

Investeren in alternatief voor aardgas

■ ja ■ nee

Het bedrag dat men wil investeren in alternatief voor aardgas

